
Cul a terra! Caus i esplais, escoles de ciutadania

- **496.680 persones** van participar en activitats de lleure infantil i juvenil l'any 2023 a Catalunya
- **Més de 700 esplais i caus** són presents a barris, pobles i ciutats d'arreu del país
- **Una de cada tres persones** joves a Catalunya forma o ha format part de l'educació en el lleure
- L'estiu de 2024 s'han fet prop de **6.000 activitats de lleure** a Catalunya, amb més de **350.000 inscrits** (dades de la Direcció General de Joventut)
- L'escoltisme és el moviment infantil i juvenil més gran del món, amb **57 milions de persones** en 176 països (Organització Mundial del Moviment Escolta, [scouts.org](https://www.scouts.org)).
- El **93 % dels infants** que van a l'esplai han guanyat **autonomia i confiança** (estudi de l'Institut d'Infància i Món Urbà al Club d'Esplai Pubilla Casas Can Vidalet de Fundesplai).

Fins al 30 de març de 2025 es pot visitar a les sales 1 i 2 de Palau Robert l'exposició ***Cul a terra! Caus i esplais, escoles de ciutadania***. L'exposició, impulsada pel Departament de Drets Socials i Inclusió i el Palau Robert, il·lustra, documenta i posa en valor l'activitat d'esplais i caus i la seva gran capacitat per a la transmissió de valors. L'ha comissariat Elisenda Rovira Olivé, i l'ha coordinat i documentat Oriol Toro Camprodon.

Des de fa més de cent anys, l'associacionisme educatiu contribueix a mantenir la llengua pròpia, a fer conèixer el territori, a defensar els espais naturals, a acollir persones diverses i a teixir comunitat. I tot plegat, gràcies a centenars de milers de persones que ho fan possible.

Prensa

L'exposició vol donar testimoniatge, i alhora ser un homenatge al conjunt de persones —dirigents, infants i joves— que fan que l'educació en el lleure sigui una realitat en tots els pobles i barris de Catalunya. Alhora, vol traslladar-nos al món dels caus i els esplais de manera lúdica i vivencial, tot jugant i aprenent, tal com és propi de l'educació en el lleure. Per això, al llarg de les sales es proposa als visitants participar en una gimcana, cantar cançons, jugar o mirar contes, en una proposta pensada per a tots els públics.

La mostra s'organitza en 6 àmbits:

Al cau i a l'esplai

Al cau i a l'esplai, a les colònies i als campaments, infants i joves construeixen un món millor amb les seves pròpies mans. Amb la cara pintada i la veu mig afònica de tant cantar. Amb els cabells despentinats després de dormir en un sac i amb les botes plenes de terra de l'últim cim que han pujat. Amb el CUL A TERRA fent una rotllana i els ulls al cel imaginant nous horitzons. Amb el canell ple de braçalets de fil i un fulard posat al coll.

Són de pobles i ciutats d'arreu; cadascú amb el seu estil, però amb maneres de fer compartides. Són protagonistes, es comprometen amb l'entorn, adquireixen esperit crític i són feliços compartint. I ho fan, sobretot, gràcies a la tasca voluntària de milers de caps, *quel·les* i monitors, molts dels quals han anat al cau o a l'esplai de petits i tanquen, així, un cercle virtuós.

L'educació en el lleure va arrelar a Catalunya fa més d'un segle i continua ben viva. És un agent educatiu de primer ordre, que ha contribuït i contribueix a mantenir la llengua pròpia, a estimar cada pam del país, a defensar els espais naturals, a formar un teixit associatiu ric, a acollir persones diverses i a crear comunitat.

De colònies

Les colònies són una part indestriable de l'activitat de caus i esplais. El fil argumental que entrellaça totes les activitats de les colònies s'anomena *centre d'interès*. Aquest concepte el va inventar el pedagog belga Decroly a principis del segle xx per a l'àmbit escolar. En lloc de dividir els coneixements en diferents matèries, optava per treballar al voltant d'un tema central, i, així, s'aprenia de manera globalitzada.

El món del lleure s'ha nodrit d'innovacions educatives com aquesta i ha treballat braç a braç amb els moviments de renovació pedagògica. El treball per projectes, la pedagogia vivencial, l'aprenentatge i servei, l'educació emocional i la gestió de conflictes, entre d'altres, formen part de l'essència de caus i esplais des de fa dècades.

La motxilla

Des de mossèn Cinto fins a Araceli Segarra, passant per Maria Antònia Simó o Kilian Jornet, l'anhel de pujar muntanyes i trepitjar els espais naturals del nostre país ve de lluny, però els primers que van sortir de les ciutats per explorar l'entorn eren grups de científics. A finals del segle XIX, el desig de conèixer, estudiar i estimar la pròpia terra, molt influït pel moviment cultural de la Renaixença, va portar a l'aparició a Catalunya de l'excursionisme.

De mica en mica van anar naixent entitats i seccions en l'àmbit local, comarcal i també nacional, com el Centre Excursionista de Catalunya o la Unió Excursionista de Catalunya. I es va crear la xarxa de refugis de muntanya, que actualment n'inclou una trentena.

Amb un estil propi, sense esperit competitiu ni una tecnificació excessiva, esplais i caus han fet de la muntanya i de la natura un espai pedagògic inigualable. Rutes i campaments són espais de convivència amb recursos limitats i en equilibri amb el planeta. Tot caminant, diverses generacions d'infants i joves han descobert racons del territori, s'han compromès a respectar l'entorn i, sobretot, han après a estimar el nostre petit gran país.

Aquest àmbit també convida a conèixer la sala de material. Aquí es pot veure com ha canviat al llarg del temps l'equipament per anar a la muntanya.

Campaments

Anant de campaments amb el cau o l'esplai, els infants es fan grans. L'allunyament de les comoditats de casa, l'exposició als fenòmens naturals i la necessitat d'autogestió ajuden a madurar i permeten una vivència de la infància sense les cotilles del món adult.

Tot això ho tenia molt clar Robert Baden Powell, un general britànic que el 1907 va organitzar un campament a l'illa de Brownsea, a Anglaterra. Va reunir-hi joves de diferents classes socials per educar-los en la vida a l'aire lliure i com a ciutadans compromesos. Acabava de néixer l'escoltisme. I el 1912 naixia el guiatge, una proposta per a noies, gràcies a Olave Saint Claire.

La plaça de tothom

L'associacionisme educatiu defensa que l'espai públic també és d'infants i joves. I des del carrer s'arrela al poble i al barri, fent xarxa amb altres entitats i enfortint la comunitat educativa.

Caus i esplais ofereixen a infants, adolescents i joves espais de socialització motivadors lluny de les pantalles, així com relacions saludables basades en el respecte i l'empatia. Fomentant el pensament crític i articulant propostes transformadores, contribueixen a la formació de ciutadans compromesos i implicats.

Però l'associacionisme educatiu també afronta reptes. El compromís dels joves amb el voluntariat continua malgrat l'individualisme creixent i la precarietat que deixa poc temps per a l'associacionisme. El canvi climàtic obliga a replantejar les formes de relacionar-se amb la natura i a buscar encaixos en la regulació de les activitats. I tot això mentre caus i esplais treballen per incloure la diversitat d'origen, de gènere, funcional o de classe present a la societat.

Premsa

Mentre el lleure posa el seu granet de sorra per canviar el món, allò que de ben segur el transforma són les persones que n'han format part. Moltes d'elles creen iniciatives comunitàries, són darrere d'entitats i plataformes, impulsen projectes en l'economia social i solidària o es comprometen a millorar la societat des de la seva professió.

En aquesta sala es poden veure algunes cares conegudes i persones anònimes que van formar part d'esplais o caus en el passat o que hi continuen vinculades.

La vetllada

La vetllada és un dels moments més màgics d'unes colònies o un campament. I la música, un element imprescindible en el dia a dia d'esplais i caus. Tant és així que la història de l'animació infantil a Catalunya no s'entendria sense els moviments de lleure i viceversa.

El Grup de Folk, Els Setze Jutges i Esquirols encara formen part dels cançoners actuals, especialment en Xesco Boix, considerat el pare de l'animació infantil a Catalunya. Ells ens van ensenyar a estimar la nostra llengua, a contar històries i, sobretot, a animar grups i cantar "cor que vols, cor que desitges".

L'exposició es clou amb aquesta vetllada, de nit, sota la lluna i els arbres, que culmina la feina feta i evoca records inesborrables en centenars de milers de persones. Gaudint i aprenent a conviure, infants i joves han interioritzat valors com la solidaritat, la cooperació, el compromís, l'amor a la natura, el pacifisme, la inclusió, el feminisme o la responsabilitat, entre d'altres. Una veritable escola de vida.

